

Εισαγωγή στην Ιστορική εκπαίδευση και αειφορία

Αειφορία: Η συνειδητοποίηση της ανάγκης να σκεφτούν οι άνθρωποι των σύγχρονων κοινωνιών τις ανάγκες των επόμενων γενεών (World Commission on Environment and Development, 1987).

Εισαγωγή στην Ιστορική Εκπαίδευση: Καλλιέργεια και ανάπτυξη ιστορικού γραμματισμού σε ένα πρώιμο στάδιο χωρίς την διδακτική χρήση σχολικών εγχειριδίων.

Στην έννοια του ιστορικού γραμματισμού στο νηπιαγωγείο

εντάσσονται στοιχεία, όπως: 1) Η συσχέτιση του ιστορικού παρελθόντος με το περιβάλλον (Αναλυτικό Πρόγραμμα για το νηπιαγωγείο, ΦΕΚ 304/τ. Β'/13-03-2003), 2) Η σύνδεση του ιστορικού παρελθόντος με την μικροϊστορία (τοπική ιστορία), 3) Η εξοικείωση με έννοιες όπως ο ιστορικός χρόνος (διάκριση παρελθόντος, παρόντος, μέλλοντος κ.ά.), 4) Η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, 5) Η αξιοποίηση του παιχνιδιού, 6) Η διαθεματικότητα (σημασία της γλώσσας διαμέσου της οποίας ξεδιπλώνεται το ιστορικό παρελθόν).

Η σύζευξη της έννοιας της αειφορίας και η εισαγωγή των παιδιών νηπιαγωγείου στην ιστορική εκπαίδευση δημιουργεί μία συνέπεια στην προσέγγιση του χρόνου

Η αειφορία αναφέρεται στις έννοιες του παρόντος και του μέλλοντος (σεβασμός στις ανάγκες των μελλοντικών γενεών και ανάπτυξη συνείδησης προς την κατεύθυνση αυτή στα πεδία της οικονομικής ανάπτυξης, του περιβάλλοντος, της κοινωνίας, της εκπαίδευσης).

Η ιστορική εκπαίδευση αναφέρεται εξ ορισμού στο παρελθόν. Η γνωριμία με το παρελθόν μας βοηθά να κατανοήσουμε καλύτερα το παρόν, ώστε να μπορούμε να θέσουμε ρεαλιστικούς στόχους για το μέλλον.

Μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Έρευνα δράσης:

Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων μακράς διάρκειας.

Συνεργασία των εκπαιδευτικών του νηπιαγωγείου.

Εμπλοκή γονέων, παιδιών, φορέων (π.χ. τοπική αυτοδιοίκηση, πολιτιστικούς φορείς, μουσεία κ.ά.).

Βασικές φάσεις έρευνας δράσης είναι: ένας στρατηγικός σχεδιασμός, η δράση ή οι δράσεις στην πράξη, παρατήρηση και αξιολόγηση, κριτικός αναστοχασμός, ανασχεδιασμός).

Μελέτη περίπτωσης:

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας.

Αποτύπωση, διερεύνηση, εφαρμογή ενός ορισμένου μέρους σε ένα οριοθετημένο σύστημα.

Παιδαγωγικές στρατηγικές:

Βιωματική και αυτενεργός μάθηση, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, μέθοδος project, διδασκαλία διαμέσου αντικειμένων (object teaching).

Εκπαιδευτικές εφαρμογές

Ιστορία της πόλης μου:

Διερεύνηση σημαντικών γεγονότων της ιστορίας της πόλης όπως η απελευθέρωση, γιορτές και επέτειοι, σημαντικά πρόσωπα της πόλης,

οι αλλαγές μέσα στο χρόνο του τεχνικού, ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (Σακκής & Τσιλιμένη, 2007, σ. 101, 103).

Άλλες εκπαιδευτικές εφαρμογές σ' αυτήν την θεματική ενότητα συσχετίζονται με την μουσειακή εκπαίδευση (γνωριμία με μνημεία του τόπου, κτίρια βιομηχανικής κληρονομιάς κ.ά.)

(Σχετικοί ηλεκτρονικοί σύνδεσμοι:

http://www.yppo.gr/5/g5161.jsp?obj_id=11191

<http://www.hyper.gr/makthes/951015/51015d01.html>

<http://www.benaki.gr/index.asp?id=3030402&sid=0&cat=0&lang=gr>).

Πλατεία με ιστορικό όνομα.

Παλιά επαγγέλματα

Καλλιέργειες

Γνωριμία των παιδιών με τα στοιχεία της ζωής του προσώπου από το οποίο παίρνει το όνομά της **η πλατεία** (βιογραφικά, ιστορικά στοιχεία) και με το περιβάλλον της πλατείας (κοινωνική και πολιτισμική διάσταση, γεωγραφική θέση, ανδριάντες κ.ά.)

Παλιά επαγγέλματα (γεωργός, υφάντρα, καστανάς, μυλωνάς κ.ά.), **Καλλιέργειες** (σταριού, ελιάς κ.ά.), **Σκεύη διατροφής των προγόνων** (αντικείμενα).

Σε γνωστές θεματικές ενότητες (όπως οι προηγούμενες), δίνεται η διάσταση της προσέγγισης του παρελθόντος και διαμέσου των εννοιών της ομοιότητας και της διαφοράς στο χρόνο, της συνέχειας και της αλλαγής, γίνονται συγκρίσεις με το παρόν και τα βιώματα των παιδιών και αξιοποιούνται και εμπλουτίζονται οι ιδέες και οι εμπειρίες τους.

(Σακκής & Τσιλιμένη, 2007, σ. 117, 119, 130-224, 249-328, 363, 372, 375)

Κυριακή Φαρδή

Μνημεία. Μουσειακά αντικείμενα (σε μουσεία, ως οπτικά ντοκουμέντα, ως ηλεκτρονικές πηγές, μέσα από επίσημες ιστοσελίδες). Ιστορικοί χώροι. Λαϊκή παράδοση

Σχεδιασμός και εφαρμογή διδακτικών σεναρίων με την αξιοποίηση **ιστοσελίδων** στις οποίες υπάρχουν οπτικές πηγές (φωτογραφίες ή εικονιστικές αναπαραστάσεις αντικειμένων και ιστορικών χώρων). Δημιουργία διδακτικών σεναρίων. (Pardes, 2002, σ. 8).

Τα στοιχεία του **ιστορικού χώρου** αξιοποιούνται στην εκπαιδευτική πράξη ως «σιωπηλοί μάρτυρες» του παρελθόντος (Δημητριάδου, 2002, σ. 96) και γίνονται αντιληπτά από τα μικρά παιδιά εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους με το σύγχρονο περιβάλλον (δια μέσου των εννοιών της ομοιότητας και της διαφοράς στον χρόνο).

Λαϊκή παράδοση: Για την θεματική αυτή θα αναφέρουμε ένα παράδειγμα από πολιτιστικό πρόγραμμα που εφαρμόστηκε σε νηπιαγωγείο της Δυτικής Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2013-2014.

Κυριακή Φαρδή

Πολιτιστικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα μακράς διάρκειας με αφορμή την Λαϊκή Παράδοση.

Τίτλος: «Όψεις του παρελθόντος μέσα από την λαϊκή παράδοση».

Γενική Ιδέα: Τα παιδιά να γνωρίσουν όψεις του παρελθόντος μέχρι πριν από έναν αιώνα, περίπου, διαμέσου της λαϊκής παράδοσης.

Ενότητες προγράμματος: α) Μέσα παραγωγής και μεταποίησης, κατοικίες, β) Καθημερινές συνήθειες, τρόπος ζωής, ψυχαγωγίας, γ) Ο χρόνος και ο ιστορικός χρόνος (το παρελθόν μέσα από τα ίχνη του, δηλαδή τις πηγές), δ) Διαπολιτισμική διάσταση: παραδοσιακά όργανα άλλων λαών (αφρικάνικα τύμπανα).

Στο πλαίσιο της πρώτης ενότητας έγιναν αναφορές στους νερόμυλους, με αφορμή την παρατήρηση της βροχής και όλες τις σχετικές δραστηριότητες για το νερό που είναι ευρέως γνωστές στα ελληνικά νηπιαγωγεία.

Φυσικοί ενεργειακοί πόροι και ιστορικό παρελθόν.

Η θεματική ενότητα των νερόμυλων είναι ένα καλό παράδειγμα γνωριμίας των νηπίων με εναλλακτικές και αιεφόρες μορφές ενέργειας όπως η δύναμη του νερού. Τα νήπια έρχονται σε επαφή με τους τρόπους αξιοποίησης αυτής της ενέργειας ώστε να επιτευχθεί η επεξεργασία αγαθών, όπως στο παράδειγμά μας (από το σιτάρι στο αλεύρι).

Επίσης, μπορεί η ενότητα αυτή να εμπλουτιστεί και με άλλες δραστηριότητες σχετικές με την σημασία της λογικής χρήσης του νερού στις μέρες μας και με το πρόβλημα της έλλειψής του που είναι υπαρκτό σε πολλές χώρες του πλανήτη μας.

Με τον τρόπο αυτόν, τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να κάνουν συγκρίσεις, να ανακαλύψουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν και να κάνουν προτάσεις για το μέλλον, σχετικά με τους τρόπους διατήρησης της ενέργειας του νερού και τους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος της έλλειψής του.

Παρόμοιες δραστηριότητες μπορούν να γίνουν για τους ανεμόμυλους και την ενεργειακή αξιοποίηση του αέρα.

Στην φωτογραφία στιγμιότυπο από επίσκεψη στο «Εθνολογικό και Λαογραφικό Μουσείο Μακεδονίας Θράκης»: Εκεί τα παιδιά είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τους νερόμυλους και να παρατηρήσουν την ροή του νερού που ενεργοποιεί την φτερωτή και στη συνέχεια κινεί τις μολόπετρες, σε ειδική αναπαράσταση που υπάρχει στο μουσείο.

Κυριακή Φαρδῆ

Συμπεράσματα-Αναστοχασμός

Επιχειρώντας να αναστοχαστούμε σχετικά με την εισαγωγή των παιδιών νηπιαγωγείου στην ιστορική εκπαίδευση στο πλαίσιο της συζήτησης για την έννοια της αειφορίας μπορούμε να επισημάνουμε ότι:

- α) μία πολυπρισματική προσέγγιση του ιστορικού παρελθόντος αναδεικνύει πτυχές του που αφορούν την γνωριμία των μικρών παιδιών με την έννοια της αειφορίας,**
- β) ο προσανατολισμός της εισαγωγής στην ιστορική εκπαίδευση προς το περιβάλλον και τα δικαιώματα του ανθρώπου και του παιδιού αφορούν την εκπαίδευση για τον σεβασμό των αναγκών των επόμενων γενεών (αειφορία),**
- γ) διαμέσου της εισαγωγής των μικρών παιδιών στην ιστορική εκπαίδευση αναδύονται θέματα και ζητήματα που αφορούν την αειφόρο ανάπτυξη των φυσικών και πολιτισμικών πόρων (όπως πηγές ενέργειας, στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς κ.ά.).**

Κυριακή Φαρδή

Βιβλιογραφία

- Bruner, J. (2003). *The Process of Education*. Cambridge: Harvard University Press.
- Burke, P. (1992). *Overture: the New History, its Past and its Future*. University Park, PA: The Pennsylvania State University Press.
- Cohen, L., & Manion, L., & Morrison, K. C. (2007). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.
- Cooper, H. (2002). *History in the Early Years*. London: Routledge.
- Δημητριάδου, Κ. (2002). *Ιστορία και Γεωγραφία. Εφαρμογή και αξιολόγηση μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης στον ιστορικό χώρο*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Daly, H. (2006). «Sustainable Development- Definitions, Principles, Policies». In Keiner, M. (Ed.) *The Future of Sustainability*. Pp. 39-53. Netherlands: Springer.
- Θεοφιλίδης, Χ. (1997). *Διαθεματική Προσέγγιση της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κατσαρού, Ε., Τσάφος, Β. (2003). *Από την έρευνα στη διδασκαλία. Η εκπαιδευτική έρευνα δράσης*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, (2011). «Η Έρευνα Δράσης ως εκπαιδευτική διαδικασία ανάπτυξης εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων». *Action Researcher in Education*, Τεύχος 1, σ. 4-9. Ανάκτηση από το διαδίκτυο 24 Αυγούστου 2015: http://www.actionresearch.gr/AR/ActionResearch_Vol1/Issue01_02_p04-09.pdf
- Mac Naughton, G. & Hughes, P. (2009). *Doing Action Research in Early Childhood Studies. A step by step guide*. London: Open University Press.
- Ματσαγγούρας, Η. (2001). *Στρατηγικές Διδασκαλίας. Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη. Τ. Β΄*. Αθήνα: Gutenberg.
- Munier, N. (2005). *Introduction to Sustainability. Road to a Better Future*. Netherlands: Springer.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2005). *Η εφαρμογή της μεθόδου project σε Ελληνικά Νηπιαγωγεία*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδάνος.
- Pardes, L. (2002). *My favorite American Monument. Kindergarten Activity*. San Bernardino: SCORE.
- Ρεπούση, Μ. (2004). *Μαθήματα Ιστορίας: Από την Ιστορία στην Ιστορική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Σακκής, Δ., Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Ιστορικοί Τόποι και Περιβάλλον. Διδακτικές Προσεγγίσεις για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Sieber, E. (2001). *Teaching with Object and Photographs: Supporting and Enhancing Your Curriculum. A Guide for Teachers*. Bloomington: Indiana University.